

Vakıflar Dergisi

Yıl: Haziran 2019 • Sayı: 51

VAKIFLAR DERGİSİ

Yıl: Haziran 2019 - Sayı:51 - Hakemli Dergidir.
Haziran ve Aralık olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.
TÜBİTAK ULAKBİM
Sosyal Bilimler Veri Tabanı (SBVT) tarafından taranmaktadır.

Sertifika No: 16651
ISSN: 1011-7474
e-ISSN: 2564-6796

Sahibi

Vakıflar Genel Müdürlüğü Adına
Dr. Adnan ERTEM

Yayın Koordinatörü
Rifat TÜRKER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mevlüt ÇAM

Yayın Yönetmeni
Mehmet KURTOĞLU

Editörler

Hüseyin ÇINAR, Fatih MÜDERRİSOĞLU

İngilizce Editörü

Miyase KOYUNCU KAYA

Tashih

Hasan DEMİRTAŞ

Dergi Sekreteryası

Hasan DEMİRTAŞ

Yayın Kurulu

Prof.Dr. Mehmet BULUT	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof.Dr. Yılmaz KURT	Ankara Üniversitesi (Emekli)
Prof.Dr. Mehmet ÖZ	Hacettepe Üniversitesi
Prof.Dr. Ali YILMAZ	Uşak Üniversitesi
Doç.Dr. Miyase KOYUNCU KAYA	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih MÜDERRİSOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Murat YILMAZ	Ahmet Yesevi Üniversitesi

Yayın Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mahmut AK	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Enver ÇAKAR	Fırat Üniversitesi
Prof.Dr. Abide DOĞAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Géza DAVID	Macar Bilimler Akademisi
Prof. Dr. Abdullah EKİNCİ	Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Özer ERGENÇ	Bilkent Üniversitesi
Prof. Dr. Süreyya FAROQHI	Bilgi Üniversitesi
Prof.Dr. Zekeriya KURŞUN	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut KAYA	İstanbul Üniversitesi (Emekli)
Prof.Dr. Yunus KOÇ	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Heath W. LOWRY	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof.Dr. İlber ORTAYLI	MEF Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin SUBAŞI	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof.Dr. Eugenia KEREMLİ ÜNAL	Hacettepe Üniversitesi
Prof.Dr. Aysıl TÜKEL YAVUZ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Emekli)
Prof.Dr. Bahaeddin YEDİYILDIZ	Hacettepe Üniversitesi (Emekli)
Prof. Dr. Musa YILDIZ	Ahmet Yesevi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Vefa ÇOBANOĞLU	İstanbul Üniversitesi
Dr. Rhoads MURPHEY	Birmingham Üniversitesi (Emekli)
Evangeila BALTA	Ulusal Yunan Araştırma Vakfı / Yunanistan
Mehmet Çetin	Araştırmacı

Yayın ve Danışma Kurullarındaki isimler unvan ve soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Dergimize gönderilen yazılar, önce yayın kurulunca incelenir ve uygun bulunanlar, değerlendirilmek üzere alanında çalışması ile tanınmış iki hakeme gönderilir. Hakemlerin isimleri gizli tutulur ve raporlar beş yıl süreyle saklanır. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Yayınlanan yazı, belge ve fotoğrafların her türlü hukuki mesuliyeti yazarına aittir.

Yazışma Adresi:

T.C.
Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı
Vakıflar Dergisi Atatürk Bulvarı. No: 10 06050 Ulus / ANKARA / TÜRKİYE
Tel: (0312) 5096000 - Faks: (0312) 324 47 22
e-posta: vakiflaryayin@yahoo.com - web: www.vgm.gov.tr

İÇİNDEKİLER / CONTENT

Tokat ve Niksar'da Bazı Selçuklu ve İlhanlı Yapılarındaki Çini Süslemeler Üzerine Bir Değerlendirme	9
An Evaluation on Tile Decorations in Some Seljuk and Ilkhanid Structures in Tokat and Niksar Ayşe Denkhalbant Çobanoğlu	
Kiğı Piltan (Pilten) Bey Camisi	45
Kiğı Piltan (Pilten) Bey Mosque Celalettin Uzun - Yaşar Uğurlu	
XVI. Yüzyıl Tapu Tahrir Defterlerine Göre Bitlis Camileri ve Mescitleri	73
Bitlis Mosques and Masjids in 16th Century Land Registry Books Zülfiye Koçak	
Tokat'tan Ahşap Direkli Bir Yapı: Üzümlören Ulu Camii.....	99
An Example of Wooden Columned Structure in Tokat: The Great Mosque of Üzümlören Erkan Atak	
Vakıfyelerin Işığında Osmanlı Dönemi Urfa Câmilerinde Vakıf Hizmetleri.....	131
Waqf Services of Urfa Mosques in the Ottoman Period in the Light of Waqfiyyas Mehmet Memiş	
Hısn-ı Mansur Mütessellimi Abdi Ağa'nın Hısn-ı Mansur ve Behisni Kazalarındaki Vakıfları.....	153
The Waqfs of Mutesellim Abdi Ağa in the Districts of Hısn-ı Mansur and Behisni Muhammet Nuri Tunç	
Kitabiyât / Book Review	
Kara Ahmed Paşa ve Vakıfları	176
Mehmet Bicik	
Erzurum Şeyhler Vakfı ve Külliyesi.....	181
Erzurum Şeyhler Waqf and Complex (Külliye) Mehmet Kurtoğlu	

Kiğı Piltan (Pilten) Bey Camisi

Celalettin Uzun*

Yaşar Uğurlu**

Öz

Bugün Bingöl ilinin Kiğı ilçesinde bulunan camisi Akkoyunlu döneminde Pilten Bey tarafından inşa ettirilmiştir. Adını banisinden alan yapı Balaban Camisi olarak da bilinmektedir. Osmanlı döneminde şehir halkına hizmet veren cami, kaza merkezinde bulunan en büyük ibadethane olma özelliğini taşımaktadır. Bu sebepten adı arşiv belgelerinde Câmi-i Kebîr olarak zikredilmektedir.

Bu çalışmada bu kadim yapının Osmanlı dönemindeki işleyişi hakkında bilgi verilmiştir. Bu çerçevede mimari özelliklerine değinilmiş ve doğal afetler sebebiyle tarihi süreç içerisinde geçirdiği onarımlardan bahsedilmiştir. Ayrıca çalışmada camideki görevliler ve bunların aldıkları ücretler ile cami vakfına tahsis edilen gelirler hakkında bilgi verilmiştir. Böylece Osmanlı döneminde Piltan Bey Camisi ve vakfının tarihsel süreci her yönüyle incelenmiş ve müessesenin sosyal hayattaki rolü üzerinde durulmuştur.

Bugün varlığını sürdürerek bölgedeki halka hizmet veren ibadethane 2017 yılında aslına uygun bir şekilde restore edilmek istenmiştir. Fakat yapılan bu yenileme çalışmasının caminin tarihi dokusuna uygun olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kiğı, Camisi, Vakıf, Piltan, Balaban.

Kiğı Piltan (Pilten) Bey Mosque

Abstract

Kiğı Piltan (Pilten) Bey mosque that is located in the Kigi County of Bingol today was built by Pilten Bey in the Akkoyunlu Period. The building, which was named after its builder, is also known as Balaban Mosque. The mosque, which served the people of the city during the Ottoman Period, is the biggest sanctuary located in the centre of the county. For this reason, it is also called as Câmi-i Kebîr, i.e. the Grand Mosque in archives.

In the present study, information is provided about the functioning of this ancient building during the Ottoman Period. In this context, the repairs it has undergone throughout the history due to natural disasters and its architectural characteristics are also mentioned. In addition, information is also provided about the wages of the staff who were appointed for various duties in this mosque, and the income that was allocated to its waqf. In this way, the historical process of Piltan Bey Mosque and its waqf in the Ottoman Period was investigated in all aspects, and the role of it in social life was dealt with.

The sanctuary, which still maintains its existence and serves the people in the area, was supposed to be restored in 2017 in line with its original building. However, it seems that this restoration work is not consistent with the original status of the mosque.

Keywords: Kiğı, Mosque, Waqf, Piltan, Balaban.

* Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü-BİNGÖL; celaleddinuzun@hotmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7465-3309>

** Öğr. Görevlisi, Bingöl Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu -BİNGÖL; ugurluyasar@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5776-2917>

Giriş

Kiğı, coğrafi olarak doğu Anadolu bölgesinin Yukarı Fırat bölümü içerisinde bulunan Bingöl ilinin kuzeybatısında yer almaktadır. Kiğı'nın, kuzeyinde Tunceli iline bağlı Pülümür, kuzeydoğusunda Yedisu, güneyinde Elazığ'a bağlı Karakoçan, doğusunda Adaklı ve batısında Yayladere ilçeleri bulunmaktadır. Kiğı ve çevresi oldukça engebeli bir arazi üzerine kurulmuştur. Bölgede yüksekliği 2.000 metreyi bulan dağlar vardır. Bölgenin dağlık ve ormanlı alanlarla kaplı olması yerleşimi olumsuz etkilemiştir. Bu sebepten Kiğı ve ona bağlı nahiye ve köylerin iskân sahası yerleşime daha uygun olan kuzey doğu yönünde Erzurum istikametinden akan Peri Suyunun ve kollarının oluşturduğu vadiler boyunca teşekkül etmiştir (Koç, 2004: 130).

Kiğı, ortaçağ koşullarının bir gereği olarak güvenlik merkezli kale-kent yerleşim anlayışının bir örneği şeklinde ortaya çıkmıştır. Ancak kalelerin şehir hayatındaki etkisini yitirmesiyle birlikte Kiğı yerleşim merkezi de daha batıda yer alan Kerek Deresi vadisi yamacına taşınmıştır (Soylu, 2007: 89).

Tarihi süreç içerisinde Kiğı ve çevresinde birçok devletler hâkimiyet kurmuştur. İlk olarak bölge Hititlilerin eline geçmiştir. Daha sonrasında ise bölgeye sırasıyla; Urartular, Persliler, Romalılar, Sasaniler, Araplar ile 1071 sonrasında Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri olan Mengücekler ve Saltuklar ile Moğollar, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Safeviler egemen olmuşlardır. Çaldıran savaşı sonrasında Osmanlı egemenliğine geçen Kiğı¹ ve çevresi idari olarak başlangıçta Diyarbekir Beylerbeyliğine bağlı bir sancak olarak düzenlenmiştir. Fakat 1535 yılında yapılan yeni düzenleme ile Erzurum Beylerbeyliğine bağlanmış ve uzun yıllar bir sancak merkezi olarak kalmıştır. Tanzimat döneminde yapılan bir düzenleme ile Kiğı kaza merkezi olarak idari taksimatta yer almıştır (Yiğitbaş, 1950: 18-50,122; Baş, 2013: 59-61)².

Kadim bir yerleşim merkezi olmasına rağmen Kiğı'da günümüze çok az sayıda tarihi eser ulaşmıştır. Bunlardan biri olan Piltan Bey Camisi, Kerek Vadisi yamaçlarında kurulan yeni şehrin oluşmasında oldukça etkili olmuştur. Piltan Bey Camisi, Kiğı'nın en büyük camisi olması sebebiyle cami çevresi gündelik hayatın en yoğun yaşandığı yerlerdendi. Zira Osmanlı'nın diğer şehirlerinde de günlük alışverişler yoğunlukla Câmî-i Kebîr olarak ifade edilen bu camilerin etrafında kurulan çarşı ve pazarlarda yapılıyordu.

Kiğı şehrinin dini, sosyal ve kültürel hayatında oldukça önemli bir yeri olan Piltan Bey Camisi ve vakfı ile ilgili bu güne kadar çok az çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda söz konusu cami ya sanat tarihi açısından incelenmiş veya caminin banisine dair değerlendirmeler yapılmıştır (Yiğitbaş, 1950: 92-97; Demir, 2008: 45-71; Butasım, 2010). Ancak caminin ve vakfının sosyal ve kültürel hayata katkıları üzerinde durulmamıştır. Bu sebeple bu çalışmada Piltan Bey Camisi ve vakfının Osmanlı dönemindeki faaliyetlerine değinilecektir.

Çalışmada Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA) Hurufat Defterleri (HD) ana kaynak olarak kullanılırken Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) ile Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi (TKGMA)'nde bulunan belgelerden de istifade edilmiştir. Ayrıca caminin bulunduğu bölgeye gidilerek sahada gerekli araştırmalar da yapılmıştır.

1. Kiğı Piltan (Pilten) Bey Camisi

Kiğı şehir merkezinde Eski Mahalle'de bulunan tarihi yapının minaresindeki bir kitabeden yola çıkılarak, caminin Akkoyunlu döneminde Pir Ali Bey tarafından inşa ettirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu kitabenin Pir Ali Bey'in mezar taşı olduğu, minarenin tamiratı sırasında zayıf olmaması için köşe taşı olarak kullanıldığı bilinmektedir (Yiğitbaş, 1950: 94). Öte taraftan

1 Osmanlı Dönemi Kiğı bölgesinin gelişiminde madencilik ayrı bir yere sahiptir. Bölgede altın, gümüş ve demir madenlerinin yanı sıra tuzlalar da mevcuttu. Demir madenin çıkarılması Akkoyunlu hâkimiyeti zamanında başlamış ve Osmanlı zamanında da devam etmiştir. Bu dönemde çıkartılan demir madeninin işletilmesi için bölgede humbarahane kurulmuştur (Baş, 2011: 409-430).

2 16. Yüzyılın ilk yarısında Kiğı sancağının nüfusu hakkında bilgi için bkz. (Koç, 2004: 129-156).

bu mezar taşındaki yazının kısmen silinmiş olması ve farklı şekillerde okunmasının³ mümkün olması sebebiyle caminin Pir Ali Bey tarafından yaptırıldığını net olarak söylemek mümkün değildir. Ayrıca camideki bir kitabeden hareketle caminin Pir Ali Bey'in oğlu Pilten Bey tarafından tamir ettirildiğinden bahsedilmektedir (Yiğitbaş, 1950: 94). Fakat kitabede geçen *Tarih-i Kadimi Rasseme haze'l-minber Emir-i azam Pilten Bey Zidet ma'deletuhu sene seman mi'e ve semaniyete aşere* şeklindeki ifadelerden caminin Pilten Bey tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır (Demir, 2008: 46). Diğer taraftan Osmanlı dönemi vakıf müesseselerin işleyişi ile ilgili önemli bilgileri ihtiva eden hurufat defterinde geçen *Kiği kazâsında Piltan Bey binâ eylediği câmi'-i kebîrde* (VGMA, HD, 1091: 239), *Kiği kazâsında vâki' merhûm Piltan Bey binâ eylediği câmi'de* (VGMA, HD, 1119: 363), *Kiği kazâsında Piltan Beyin binâ eylediği câmi'-i işerîfde* (VGMA, HD, 1098: 303) ve *Kiğida Piltan Bey hayrat eylediği câmi'nin* (VGMA, HD, 1105: 143) şeklindeki ifadelerden caminin Piltan Bey tarafından yaptırıldığını doğrulamaktadır. Ancak 1935 yılında Kiği da meydana gelen depremle caminin kullanılamayacak hale gelmesi üzerine, 1937 yılında Bingöl valiliği cami tarihi bir kıymete haiz olduğu için aslına uygun bir şekilde tamir ettirilmesini *Dördüncü Umumi Müfettişliğinden* talep etmiştir. Bu talep doğrultusunda tarihi yapıyla ilgili yapılan keşifte ibadethanenin duvarlarındaki taşların üzerindeki yazıdan caminin 983 yılında inşa ettirildiği tespit edilmiştir (BCA. Yer: 30-10/192-316-10). Dolayısıyla bu belgeden caminin miladi 1575-76 yıllarında yaptırıldığı sonucuna ulaşılabilir. Nitekim Kanuni Sultan Süleyman döneminde Pir Hüseyin oğullarından olup Mazgird ve Tercan sancak-beylikleri görevine getirilen Piltan Bey adındaki bir idarecinin varlığı (Ünal, 1991: 251-252) bu iddiayı destekleyecek niteliktedir. Ancak caminin minber üzerinde yer alan kitabesindeki⁴ (bkz. Resim-1) tarihin 818 olması yapının Akkoyunlu döneminde Piltan Bey⁵ tarafından inşa ettirildiğini kesinleştirmektedir. 1937 yılında caminin tamiri için yapılan incelemede cami duvarında rastlanan tarihin ise caminin yapım tarihi değil de onarım kitabesiyle ilgi olabileceği söylenebilir. Zira yapılan bazı çalışmalarda da caminin (Receb 983) tarihinde tamir edildiğine dair bir kitabenin mevcut olduğu ifade edilmektedir (Yiğitbaş, 1950: 95-96).

Piltan veya Piltan Bey Camisi olarak zikredilen yapının diğer bir ismi de Balaban Camisi olup bu adla da bilinmekteydi (BOA. ŞD. d. 326-37/3). Cami, 1642 tarihinde Kiği'da avarız hanelerin tespiti için yapılan tahrirde *Câmi-i Balaban* şeklinde kaydedilmiştir (Sağlam, 2008: 310). Caminin Balaban adıyla anılmasının sebebi Piltan Bey'in lakabının "Balaban" veya "Belban" olmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir (Demir, 2008: 45). Ancak bu bilgi kaynaklarla teyit edilememekle birlikte hurufat defterlerinde camiye yapılan görevlendirmelerde bir kaç belge haricinde çoğunlukla Piltan Bey şeklinde bahsedilmiş olması ve Piltan Bey Camisi ile Balaban Camisi'nin aynı yapı olduğunu gösteren bir belgeye de rastlanılmaması gibi sebepler, farklı isimlerle anılan bu camilerin aynı yapı olup olmadığına dair soru işaretleri oluşturmaktadır. Öte taraftan arşiv kayıtlarında caminin vakfiyesinin tespit edilememesi durumu biraz daha müşkül hale getirmektedir.⁶ Ancak Kiği şehir merkezi ile ilgili 16. yüzyıl tahrir kayıtlarında (TD. 126: 64b) ve 17. yüzyıl avarız hane tahririnde (Sağlam, 2008: 310) şehir merkezinde sadece bir caminin olması Piltan Bey veya Balaban Bey Camisi olarak anılan yapıların aynı camisi olduğunu teyit etmektedir. Aynı ibadethanenin arşiv belgelerinde farklı isimlerde zikredilmesinin sebebi olarak da Piltan adının zamanla kâtipler tarafından sehven Balaban şekline dönüştürü-

3 " Min evlâdı Bayındır Han ... merhum mağfur Pir Ali bey Tab serah .... rih bina fiy şehriül zil hicce", "Evlâd-ı Bayındır Han hâkimü şehir El mağfur Ali bey tab sera ... tarih fi hicce hamsi aşer", "Evlâd-ı Bayındır Han merhum mağfur Ali bey tabserah ... tarih şehir-i Zilhicce hamsi aşer" mezar taşı şeklinde değişik biçimler de okunmuştur bilgi için bkz (Yiğitbaş, 1950: 94).

4 Bu gün kitabenin aslı camide mevcut değildir. Hicri 1343 tarihinde aslına uygun bir şekilde tahta zemin üzerine benzer bir örneği yaptırılmış olup caminin içinde muhafaza edilmektedir.

5 Akkoyunlu zamanında Kiği hâkimi olan Piltan Bey babası Pir Ali Bey ile birlikte Kiği, Erzincan'a bağlı yerleşim birimlerinde hâkimiyet kurmuşlardır. Bölgeye hâkim olabilmek için Piten Bey, Kara Yusuf ile yoğun bir mücadeleye giriştiği anlaşılmaktadır. Akkoyunlu dönemi ve Pitan Bey hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ebu Bekr-i Tirhanî, Kitab-ı Diyarbekriyye, Ankara, 2014.s. 83-105

6 Bk. BOA. ŞD. d. 326-37/3; BOA. EV. MKT.1847/157; BOA. E. MKT. 755/290.

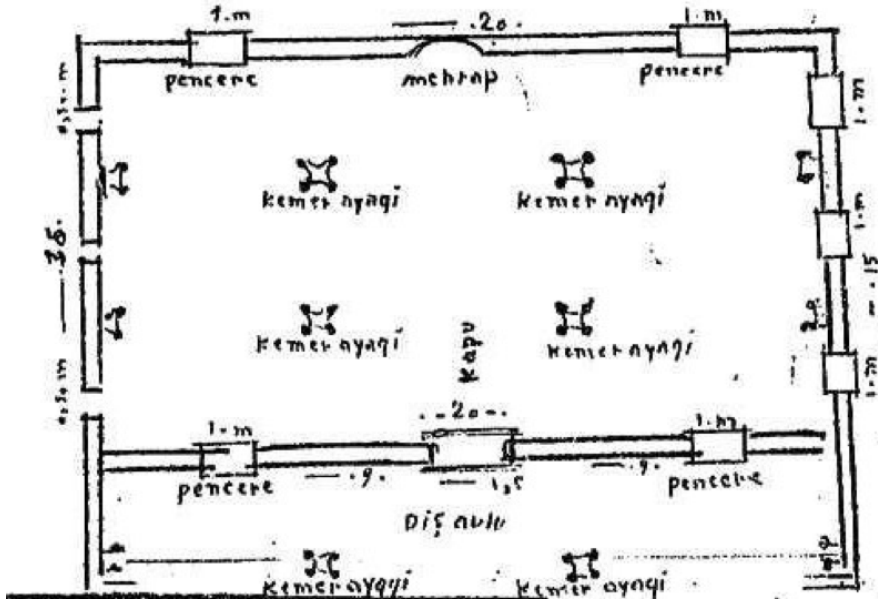
lerek yazılmasından kaynaklandığı söylenilebilir. Zira yine bazı belgelerde Piltan isminin kâtipler tarafından *Beltan* veya *Yelnan* şeklinde yazıldığı da görülmektedir (VGMA, HD, 1113:200; 1098: 303-304; 1105:143). Osmanlı'nın son dönem arşiv belgelerinde cami çoğunlukla Balaban olarak kaydedilmesi sebebiyle Cumhuriyet döneminde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Balaban Camisi olarak tescil edilmiş ve günümüzde daha çok bu isimle anılmaktadır.

2. Piltan (Pilten) Bey Camisi Mimari Özellikleri ve Geçirmiş Olduğu Onarımlar

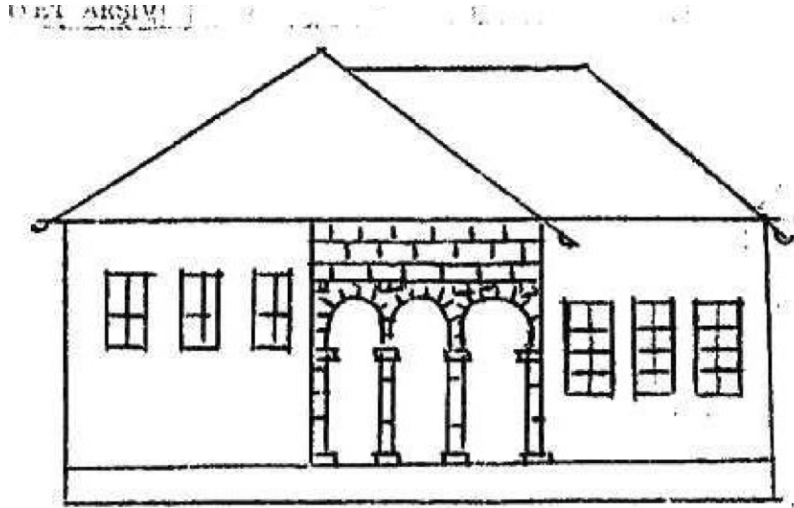
Çok eski bir geçmişe sahip olan yapı, tarihi süreç içerisinde yıpranmış olup bakım ve tamire ihtiyaç duyduğundan birçok kez onarım görmüştür. Osmanlı döneminde yapılan onarımlarla ilgili cami duvarında kitabeler mevcuttur. Bu kitabelerden en erken tarihlisi 1147 (Miladi 1734-35) yılına ait olup Hacı Süleyman tarafından yapılan onarımdan sonra cami duvarına yerleştirilmiştir (Yiğitbaş, 1950: 95). Ayrıca cami duvarındaki başka bir kitabeden de binanın 1183 (1769) yılında cami vakfının mütevellisi Halil Bey tarafından onarıldığı görülmektedir (Bkz. Resim-2). Öte taraftan 1209 (1794) yılına ait cami duvarında başka bir onarım kitabesi daha bulunmaktadır (Bkz. Resim-3). Bu kitabede ise Kiğı mirlivası Muhammed Bey'in camiye onarttığı anlaşılmaktadır (Demir, 2008: 48-49). Cumhuriyet döneminde de caminin pek çok defa onarım geçirdiği bilinmektedir (Yiğitbaş, 1950: 96). Bu onarımlardan en ciddi ise 1935 yılında Kiğı'da meydana gelen deprem sonrasında olmuştur. Zira bu depremde cami kullanılmayacak şekilde zarar görmüştür. Tarihi bir önem taşıdığı için aslına uygun bir şekilde tamir ettirmek istenmiştir, 1937 yılında binada yapılan incelemede onarım için gerekli olan paranın 4500 lira olduğu anlaşılmıştır. Yine aynı belgede daha önce ifade edildiği üzere caminin duvarındaki taşları üzerindeki yazıdan ve tarihten camisini 983 (Miladi 1575-76) yılında inşa ettirildiği belirtilmiştir (BCA. Yer: 30-10/192-316-10). Ancak yapının bir Akkoyunlu eseri olması hasebiyle günümüze ulaşmayan bu kitabenin caminin onarım kitabesi olduğu ifade edilebilir. Bu sebeple caminin en eski onarım kitabesinin de 1575-76 yılına ait olduğu söylenebilir.

1937 yılında caminin aslına uygun bir şekilde hatta tarihi yazılarının muhafaza edilebilecek şekilde onarılması için yapıyla alakalı bir kroki hazırlanmıştır (BCA. Yer: 30-10/192-316-10). Kroki incelendiğinde caminin içerisinde dört kemer ayağı ve mihrabın sağ ve sol tarafında yani güney cephesinde ise 1 metre genişliğinde birer pencerenin olduğu görülmektedir. Aynı şekilde 1,5 metre genişliğinde cami girişinin sağ ve sol taraflarına yani kuzey cephesinde birer 1 metrelik pencerenin olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan caminin doğu ve batı cephelelerinde yine 1 metre genişliğinde üçer pencere bulunmaktadır. Ayrıca krokiye baktığımız zaman caminin dış avlusunda iki kemer ayağının var olduğu görülmektedir (Bkz. Kroki-1). Ancak 2006 yılında yanlış restore edildiği iddialarıyla gündemde olan cami, 2015 tarihinde meydana gelen depremden zarar görmesi sebebiyle Erzurum Bölge Kültür Koruma Kurumu tarafından hazırlanan proje kapsamında aslına uygun bir şekilde restorasyonu tekrar yapılmıştır. Fakat yapılan bu yenileme çalışmalarının da aslına uygun olmadığı görülmektedir. Zira 1937 yılında, tarihi öneminden dolayı bire bir benzer şekilde yaptırılması için hazırlanan krokide mihrabın sağ ve sol kısmında (güney cephesinde) birer pencere olduğu görülmesine karşın yapılan en son restorasyon çalışmasında bu bölüme ikişer pencere yerleştirilmiştir (Bkz. Resim-4). Ayrıca caminin batı ve doğu duvarlarında üç pencere bulunmasına karşın en son yapılan restorasyonda caminin batı duvarına dört ve doğu duvarına ise iki pencere yerleştirildiği görülmektedir (Bkz. Resim 5-6). Diğer taraftan cami kapısının hemen sağ ve solunda bulunması gereken pencerelerin de yine yapılan son yenileme çalışmasında dâhil edilmediği anlaşılmıştır. Öte taraftan dış avlu kısmında bulunan kemerlerin de aslına uygun bir şekilde tasarlanmadığı görülmektedir (Bkz. Resim-7). Ayrıca cami içerisinde olması gereken dört kemer ayağının da bu gün mevcut olmaması 2017 yılında başlatılan restorasyon çalışmaları sonrasında caminin tarihi dokusuna uygun bir şekilde inşa ettirilmediği açıkça görülmektedir.

Kroki 1: Piltan Bey Camisi Krokisi (BCA. Yer: 30-10/192-316-10).

Çizim 1: Piltan Bey Camisi Dış Görünüşü (BCA. Yer: 30-10/192-316-10).

3. Piltan Bey Camisi Vakıf Gelirleri

16. yüzyıl Kiği'ya ait tahrir defterlerinde şehir merkezinde adı belirtilmeyen Câmî-i Kebîr şeklinde kaydı düşülen bir caminin olduğu görülmektedir. Kiği'nın en kadim yapısı olması ve kaza merkezinde başkaca bir caminin olmamasından dolayı tahrir kayıtlarındaki söz konusu ibadethanenin Piltan Bey Camisi olduğu söylenebilir.

Caminin hizmetlerini aksatmadan devam ettirebilmesi, çalışanlarının ücretlerinin ödenmesi ve binanın bakım ve onarımın yapılabilmesi için bazı köy ve mezraların öşür, humus gibi vergi gelirleri cami vakfına tahsis edilmiştir. Bu çerçevede Arnis köyüne ait hububat gelirlerinin rub' (1/4) hissesinden, 2.170 akçelik kısmı câmî-i kebîr vakfına 1552 yılında ayrılmıştır (TD. 126: 64b). Daha sonraki yıllarda da Arnis adlı köyün öşür gelirleri ile Gönen nahiyesine bağlı Sak isimli köyün öşür gelirlerinin Piltan Bey Camisi vakfına aktarıldığı görülmektedir (BOA.

EV. MKT. 690/356). Nitekim 1855-56 yılları arasını kapsayan Arnis köyüne ait bir senelik öşür gelirinin 4.597 kuruş ve 35 parelik kısmı caminin vakfına veriliyordu (BOA. EV. MKT. 690/356). Ayrıca cami vâkıfın 1863-64 yıllarına ait bir yıllık toplam 3.200 kuruşluk bir geliri olduğu anlaşılmaktadır (BOA. EV.d. 18840/18).

1871 yılında ise cami vakfına Arnis ve Ağbuzun adlı köyler ile Sağ mezrası köyünün öşür gelirlerinden oluşan 4.200 kuruşluk bir gelir tahsis edilmiştir (BOA. EV. MKT. 690/356). Fakat yine aynı belgeden anlaşıldığına göre cami vakfına ait olan Gönen nahiyesinin Sak köyünün 1.100 ve Ağbuzun köyünün 6.200 kuruşluk öşür bedeli ihaleye çıkartılmak istenmiştir. Ancak Ağbuzun ve Akçabuzun adlı köylerin Ağbut isimli köy ile aynı olup olmadığı anlaşılamadığından Tanzimat'ın başlangıcından 1873 yılına kadar vakfın gelirleri toplanamamıştır.

Arnis köyünün hububat gelirinin haricinde bu köyün top â'şârından elde edilen hisse-i mirî'den yıllık 1.424 kuruşluk bir payın camisi vakfına aktırıldığını 1889 tarihli başka bir belgeden öğrenmekteyiz.⁷ Öşür gelirlerinin dışında, vakfa şehir merkezinde bulunan bir hamamın kira geliri de veriliyordu (BOA. EV. MKT. 1847/157; 1850/238). Fakat bu hamam zamanla kullanılmayacak şekilde harap olmuştur. Meclis idare kâtipi olan Recep Efendi de hamamın arsasının bir kısmını kendi bostanına dâhil etmiş ve binanın enkazındaki taşlarla da konağını yaptırmıştır (BOA. EV. MKT. 1850/238). Bugün de Kerek olarak adlandırılan hamamın kalıntıları mevcuttur (Bkz. Resim-12). Ancak hamama ait bir kısım arazi özel mülkiyet haline dönüştürüldüğü görülmektedir.

4. Piltan Bey Camisi Personeli

Piltan Bey Camisi Kiğı kaza merkezinin tek ve en büyük camisi olması hasebiyle ibadethanede farklı görevleri yürüten çok sayıda vazifeli bulunuyordu. 1552 yılında camide otuz altı kişi hizmet veriyordu.⁸ Fakat daha sonraki yıllarda ibadethanede çalışanların sayısında azalma olmuştur. Zira 1642 yılında caminin on üç çalışanı vardı (Sağlam, 2008: 310). Cami çalışanlarının bir kısmı cami cemaatinin günlük ibadetlerin yerine getirilmesinden sorumluydular. Diğer bir kısım görevliler ise cami vakfının idaresiyle alakalı işleri yürütüyorlardı. Bunların dışında bakım onarım ve temizlik işleriyle uğraşan üçüncü bir grup da bulunuyordu. Bu çerçevede cami ve vakıfta imam, hatip, müezzin, muarraf, cüzhan, tesbihhan, mevlithan, sermahfil, mütevellî, câbi, kâtip, kayyım, ferrâş ve müremmi gibi değişik kadrolarda hizmet veren çalışanlar vardı. Bu çalışanların 22%'si Hz. Muhammed (sav)'in soyundan geldiğine inanılan seyitlerden oluşuyordu (Bkz. Grafik-1). Seyitler en fazla cüzhanlık, tesbihhanlık ile imam ve hatiplik görevlerinde istihdam ediliyordu (Bkz. Grafik-2).⁹

Müesseseye yapılan görevlendirmeler çoğunlukla kadı veya naipler vasıtasıyla oluyordu. Ancak vakfın idaresinden sorumlu mütevellîlerin arzlarıyla gerçekleşen atamalarda vardı. Nitekim 1727 yılında camideki imamlık ve hatiplik görevlerine getirilecek kişiler mütevellî Abbas'ın arzıyla belirlenmiştir (VGMA, HD, 1128:206). Aynı şekilde 1779 yılında da camiye cüzhan olarak görevlendirilen vazifelinin de ataması vakfın mütevellîsi olan Hüseyin'in arzı neticesinde gerçekleşmiştir (VGMA, HD, 1147:175). Bu görevliler haricinde müezzin, kayyım, tesbihhan gibi bir kısım vazifelilerin de atamasının mütevellî arzıyla gerçekleştiği anlaşılmaktadır (VGMA, HD, 1140:618; VGMA, HD, 1091:239).

7 "Erzurum vilâyeti dâhilinde ka'in Kiğı kazasında vâkî' Balaban Bey câmi'-i şerîfine mevkûf Arnis Karyesinin seksen üç senesinden seksen yedi senesi gâyetine kadar top â'şârından hisse-i mirî nâmıyla dörtte üçü bi't-tenzîl-i kusur vakfın bir rub' hissesinin beş senelik hâsılâtı birleştirilerek bi't-tahmîn senevisine isâbet eden bin dört yüz yirmi dört kuruşun bedel-i takdîri hakkında vilâyet-i müşarünileyhîn makamından vârid olan tahrîrât ile beraber bulunan meclis-i idâre-i vilâyetin mazbatası üzerine tedkîkat ....." BOA. ŞD. d. 326-37/3 (Tarih 23 cemâziye'l-evvel 1306/23 Ocak 1889)

8 "Mezkûrûn otuz altı nefer kimesneler nefsi-i kasaba-i mezbûrda vâkî olan câmi-i şerîfin huddâmılarından ve bazı ehl-i vezâifinden ehl-i salâh câmi-i şerîfde dâim ve evkât-ı hamsede kâim Padişâh-ı âlempenâh halledallâhu mülkehu hazretlerinin izdiyâd-ı ömrü ve devâm-ı devletleri ed'iyyelerine iştiğâlda oldukları ecilden üzerlerine rûsûm kayd olunmayûb müstakîl ehl-i vezâif kayd olundu" TD. 126: 5a. (Tarih 1 Muhrem 960/ 18 Aralık 1552)

9 Grafikler Kiğı hurufat defterlerindeki atama kayıtlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yapılan atamalarda vazifeye getirilecek kişinin daha önceki çalışanın ailesinden birisi olmasına dikkat ediliyordu. Bu meyanda baba vefat ederse bu işin üstesinden gelebilecek bir erkek evladı var ise görev öncelikle ona tevdi ediliyordu. Şayet boşalan kadroya aile fertlerinden atanabilecek bir erkek evlat yok ise yakın bir akraba da tercih ediliyordu. Yakın akraba haricinde güvenilir ve işin ehli başka kişilerde vazifeye atanabilirdi. Mesela 1759 yılında müezzinlik görevini yürüten Ahmed'in görevi devredebileceği bir erkek evlat bırakmadan vefat etmesi üzerine müezzinlik görevi, Ahmed'in kardeşinin oğluna yani yeğenine kalmıştır (VGMA, HD, 1103:182). 1775 yılında da Hüseyin adlı kişi cüzhanlık görevini amcası Ali'ye bırakmıştır (VGMA, HD, 1147:175). 1819 yılında ise Tesbihhanlık ve cüzhanlık vazifelerini yürüten Seyyid İskender'in göreve atanabilecek bir erkek evladı olmadan ölmesi üzerine bu vazifeler de mevtanın kardeşleri olan Mehmed ve Osman'a kalmıştır (VGMA, HD, 555:266). Diğer taraftan 1779 tarihinde cami vakfında kâtiplik vazifesini yürüten Mustafa adlı kişi yine erkek evlat bırakmadan vefat ettiği için bu göreve aileden biri olmayan İsmail adında biri getirilmiştir (VGMA, HD, 1147:175).

Atanmaların çoğu vefat (fevt) sebebiyle gerçekleşiyordu. Görevi bırakma (terk-i hizmet veya diyar-ı ahare gitmek) ve görevini başka birine devretme (feragat) ve vazifelinin azil (ref') edilmesi gibi çeşitli gerekçelerle yeni atamalar da yapılıyordu (Bkz. Grafik-3)

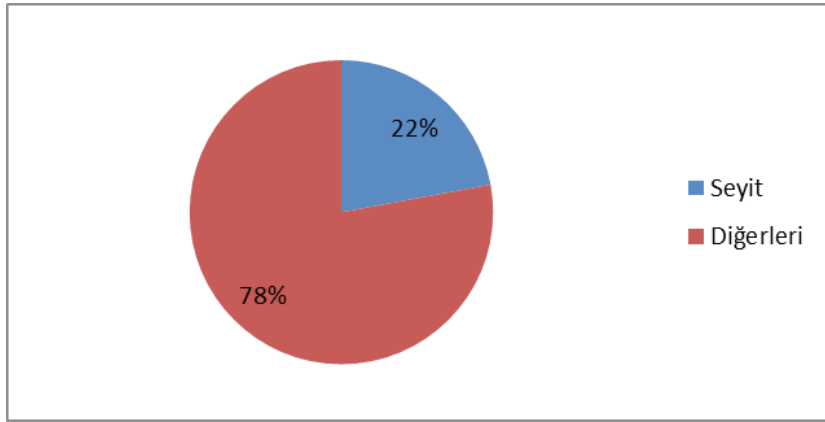
Görevden azledilme gerekçelerin başında merkezi yanılma suretiyle (hilâf-ı inhâ) yapılan atamalar geliyordu. Bu durumda gerçek hak sahibinin merkeze müracaat etmesi neticesinde haksızlık gideriliyordu. Mesela 1725 yılına ait bir belgeden kuşaktan kuşağa âbâ'an-cedd vakıfta câbilik görevini yürüten Ahmed'in hizmetinde bir kusuru olmadığı halde Hasan adlı kişinin hilâf-ı inhâ ile bu göreve haksız bir şekilde getirilmiş olduğunu öğrenmekteyiz. Ancak Ahmed yapılan haksızlığı merkeze bildirince vazifesine yeniden atanabilmiştir (VGMA, HD, 1091:239). Diğer bir örnekte ise Seyyid Abdullah'ın üzerinden hatiplik vazifesi merkezi yanılmak suretiyle başka biri tarafından alınarak berat ettirilmiştir. Ancak Seyyid Abdullah merkeze müracaat ederek yeniden bu görev kendisine iade edilmiştir (VGMA, HD, 1119:363).

Görevden azledilme gerekçeleri arasında verilen ücreti beğenmemek, vazifesine kanaat etmeyip ya da tüccarlık yaparak işini aksatmak veya işin ehli olmamak gibi gerekçeler de vardı. Nitekim 1735 yılında müezzinlik görevini yürüten İsmail günlük almış olduğu bir buçuk akçeyi yeterli görmeyerek daha fazla bir ücreti cami vakfından talep etmiştir. Ancak şart-ı vakif gereğince bundan fazla bir ücretin ödenmesi mümkün olmadığı için bu görevden alınmış ve yerine Hüseyin adında başka biri yine bir buçuk akçe ile atanmıştır (VGMA, HD, 1105:143). Başka bir örnekte ise 1765 yılında tüccarlık yapan Seyyid Yasin adlı kişinin camide sermahfillik görevini yürüttüğü ancak ehil ve liyakat sahibi olmadığı için görevden alındığı anlaşılmaktadır (VGMA, HD, 1101:88).

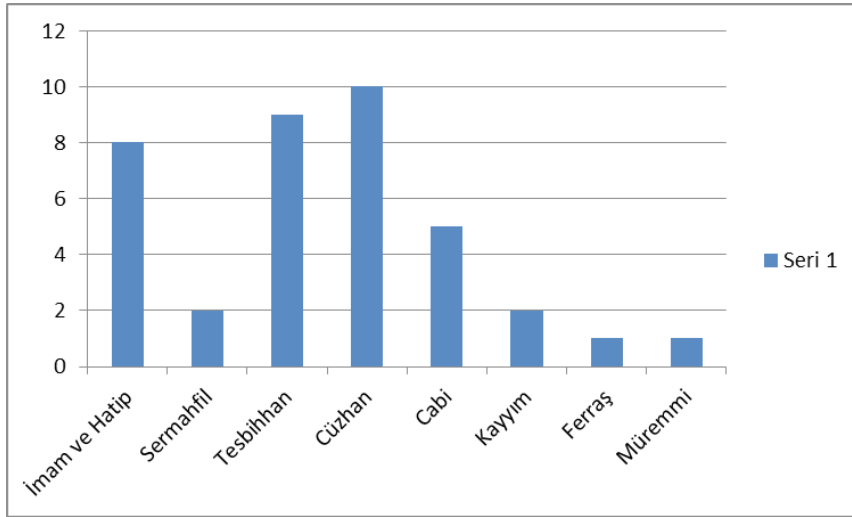
Piltan Bey Camisi çalışanlarından bazıları birkaç vazifeyi üslendikleri oluyordu. İmamlık ve hatiplik görevleri genelde bir kişiye veriliyordu (VGMA, HD, 1098:303,304; 1119:363; 1105:143; 1104:206, 1103:182; 1101:88). Ayrıca ferraş-tesbihhan veya cüzhan-tesbihhan ya da tesbihhan-müremmi gibi iki vazifeyi de bir kişinin yürüttüğü anlaşılmaktadır (VGMA, HD, 1098:303; 1116:158; 1105:143; 1104:206; 1147:175.). Öte taraftan iki vazifeden fazla görev üslenen kişiler de vardı. Nitekim tesbihhan-kayyım-müremmi gibi üç vazifeyi bir kişinin yerine getirdiği de oluyordu (VGMA, HD, 1105:143). Bu cami çalışanlarına verilen ücrette her bir vazife için ayrı ayrı ödenmekteydi.

Cami çalışanlarına verilen günlük ücrette uzun yıllar boyunca bir değişiklik olmamıştır. Çalışanlar arasında en yüksek ücreti imamlık ve hatiplik görevini yürütenler alıyordu. Bu iki görev çoğu kez bir kişiye verilip toplamda 7 akçe ücret ödeniyordu. İmam ve hatiplerden sonra en yüksek günlük ücret 2 akçe ile müteveli, kâtip, câbi ve müremmim görevlerini yürütenlere veriliyordu. Muarrif görevini yürütenler arasında 2 akçe ücret alan personel olsa da bunların ücretleri de genelde 1 akçeydi. Müezzinler arasında da 3 veya 2 akçe ücret alan çalışanların bulunmasına karşın bunların günlük ücretleri çoğu kez 1,5 akçeydi. Geriye kalan çalışanların çoğuna takdir edilen günlük ücret ise 1 akçeydi (Bkz. Tablo 1-11).

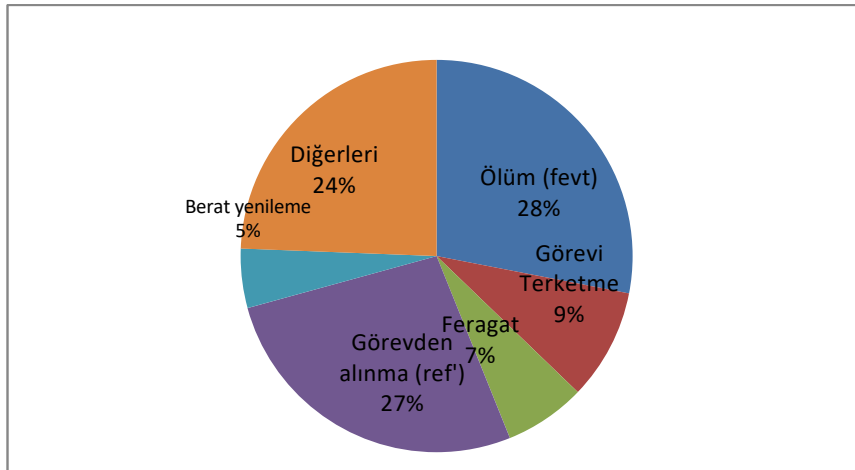
Grafik 1: Camide Görevli Seyitlerin Oranı

Grafik 2: Camide Seyitlerin İstihdam edildikleri Görevler

Grafik 3: Atamaların Yapılma Gerekçeleri

4.1. Camide İbadetlerin Yerine Getirilmesinden Sorumlu Olan Personel

4.1.1. İmam ve Hatipler

Camiye gelen cemaate günlük beş vakit namaz kıldırılmasından sorumlu olan imamların dini görevlerinin haricinde mahalle hayatında önemli idari görevleri vardı. Tanzimat'a kadar devleti temsil etmek üzere mahallenin önde gelen sorumlularından olan imamlar, mahallede düzen ve huzurun sağlanmasında kadiya yardımcı oluyordu. İmamlar; doğum, ölüm kayıtlarının tutulması, nikâh akdi, boşanma işlemleri ve defin gibi görevlerinin haricinde mahalle temizliğine dikkat edilmesi veya çevre temizliğinin sağlanması gibi beledi işleri yürütüyorlardı (Beydilli 2000: 181).

Piltan Bey Camisi'nde imam olanlar aynı zamanda camide en yüksek rütbeli görevlerden biri olan Cuma ve bayram namazlarında hutbe okuyan hatiplik görevini de yürütüyorlardı. Bu görevleri çoğunlukla erkek çocuklar babalarından devralıyorlardı. Fakat imamlık ve hatiplik görevlerini elde etmek için büyük bir rekabet de vardı. Bu sebeptendir ki imam ve hatip atamalarıyla alakalı yapılan kimi görevlendirmelerde berat kayıtları merkezi yanılmak suretiyle elde edilmiştir. Nitekim 1718 yılına ait bir belgeden anlaşıldığına göre, camide imamlık ve hatiplik görevlerini yürüten Seyyid Hacı Ali vazifelerini oğlu Seyyid Abdullah'a bırakmıştır. Ancak sonrasında Eyüp adında biri imamlık görevini, hatiplik görevini ise Cafer adlı kişi haksız bir şekilde berat ettirerek üzerlerine almışlardır. Bu durum merkeze intikal edince her iki vazife yeniden Abdullah'a verilmiştir (VGMA, HD, 1116: 158). Seyyid Abdullah imamlık ve hatiplik görevini uzun yıllar sürdürmüştür. Ancak bu süreç zarfında kimi dönemlerde yine görevlerinden mahrum bırakılmak suretiyle mağdur edilmiştir. Mesela 1727 yılında imamlık ve hatiplik görevlerinden alınan Seyyid Abdullah yerine imamlık vazifesine Mustafa, hatiplik görevine de Osman adında biri getirilmiştir (VGMA, HD, 1128: 206). Fakat Kiğı kadısı İbrahim merkeze sunduğu arz neticesinde Seyyid Abdullah'ın haksız olarak görevinden alındığının ortaya çıkması üzerine, 1732 yılında tekrardan bu görevlere ataması yapılmıştır (VGMA, HD, 1105:143). 1735 yılında bu görevleri yürüten Seyyid Abdullah (VGMA, HD, 1105:143) vazifelerini 1742 yılında oğlu Seyyid Osman'a bırakmıştır (VGMA, HD, 1104:206). Osman'da 1747 yılında vefat edince caminin imam ve hatibi olarak Seyyid Abdurrezzak görevlendirilmiştir (VGMA, HD, 1104:206). Ancak 1753 yılında Seyyid Abdurrezzak görevini terk ettiği gerekçesiyle görevden alınmış ve yerine muhtar cemaatinden Osman adında biri atanmıştır. Ancak yine aynı yıl Abdurrezzak'ın görevini terk etmediği Osman'ın kanun dışı yollarla vazifeleri berat ettirerek üzerine aldığı ortaya çıkmıştır. Bu sebepten Osman görevden alınıp tekrardan Seyyid Abdurrezzak'ın ataması yapılmıştır (VGMA, HD, 1104:206). Seyyid Abdurrezzak'ta 1755'te vefat etmesi üzerine Osman adında biri imamlık ve hatiplik görevlerine getirilmiştir. Fakat aynı yıl Seyyid Abdullah'ın Osman adında bir oğlu olduğu halde aile fertlerinden olmayan Osman adındaki başka kişinin bu göreve getirildiği ortaya çıkmasıyla Seyyid Abdurrezzak'ın oğlu Seyyid Osman'ın ataması yapılmıştır.

Seyyid Osman'ın imamlık ve hatiplik görevini 1758 yılında bırakınca yerine Abdullah adında biri getirilmiştir (VGMA, HD, 1103:182). Ne var ki Abdullah bu vazifeleri dört yıl kadar devam ettirebilmiştir. 1762 yılında erkek evlat bırakmadan vefat edince bu görevler yeniden Seyyid Abdurrezzak'ın oğlu Osman'a verilmiştir. Yapılan ikinci atamadan sonra Seyyid Osman uzun yıllar bu iki vazifeyi yürütmüş olup 1796 yılında, hatiplik ve imamlık görevlerini oğlu Seyyid Yusuf'a bırakmıştır (VGMA, HD, 1101:88; 555: 266).

Hatiplik ve imamlık görevleri genelde bir kişinin üzerinde olmasına rağmen bunların ücretleri ayrı ayrı hesaplanmaktaydı. Çoğunlukla hatiplik görevi için günlük dört akçe ücret verilirken imamlık vazifesi içinde ayrıca günlük üç akçe ücret ödenmekteydi. Fakat her iki vazife için toplamda bir veya bir buçuk akçe günlük ücret verilen görevliler de vardı (Bkz. Tablo-1)

Tablo 1: İmam-Hatip Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
Hacı Ali	1 akçe (İmam ve hatiplik görevi için)	1692	VGMA, HD, 1098:303
Abdullah ¹⁰	(İmam ve hatip)	1700	VGMA, HD, 1098:303
Seyyid Mehmede ¹¹	3 akçe (İmam ve hatiplik görevi için)	1705	VGMA, HD, 1098:304
Abdullah	3 akçe (İmamlık görevi için) 4 akçe (Hatiplik görevi için)	1717-18	VGMA, HD, 1116:158
Osman bin Ahmed	3 (Hatiplik görevi için)	1724	VGMA, HD, 1119:363
Seyyid Abdullah	4 akçe (İmamlık görevi için) 3 akçe (Hatiplik görevi için)	1725	VGMA, HD, 1119:363
Mustafa ¹²	4 akçe (İmamlık görevi için)	1727	VGMA, HD, 1128:206
Osman ¹³	3 akçe (Hatiplik görevi için)	1727	VGMA, HD, 1128:206
Seyyid Abdullah ¹⁴	(İmam ve hatip)	1732-35	VGMA, HD, 1105:143
Seyyid Osman ¹⁵	1,5 akçe (İmam ve hatiplik görevi için)	1742	VGMA, HD, 1104:206
Seyyid Abdul Rezzak ¹⁶	3 akçe (İmamlık görevi için) 4 akçe (Hatiplik görevi için)	1747-53	VGMA, HD, 1104:206
Seyyid Osman ¹⁷	3 akçe (İmamlık görevi için) 4 akçe (Hatiplik görevi için)	1755	VGMA, HD, 1103:182
Abdullah	3 akçe (İmamlık görevi için) 4 akçe (Hatiplik görevi için)	1758	VGMA, HD, 1103:182
Seyyid Osman	3 akçe (İmamlık görevi için) 4 akçe (Hatiplik görevi için)	1762-96	VGMA, HD, 1101: 88; VGMA, HD, 1115:214; VGMA, HD, 1113:200
Seyyid Yusuf	3 akçe (İmamlık görevi için) 4 akçe (Hatiplik görevi için)	1796	VGMA, HD, 555:266

4.1.2. Müezzin

Cami ve mescitlerde ezan okumak ve sala getirmek gibi görevleri yürüten müezzinler şehir teşkilatı içerisinde önemli görevler üslenen imamların yardımcılarıydı (Küçükbaşçı, 2006: 491,493). Genelde şehrin en büyük camilerinde belirli vakitlerde çalışan birden fazla müezzine rastlamak mümkün olsa da Piltan Bey Camisi'nde çoğunlukla bu vazifeyi yürütmek için bir görevli bulunmaktaydı. İmamlık ve hatiplik görevinde olduğu gibi bu vazife de babadan oğula intikal etmekteydi. 1693 yılında günlük üç akçe ücretle bu görevi İsmail yürütüyordu. 1697 yılına gelindiğinde bu vazife için İsmail ile birlikte Abbas adında başka birinin de müezzin olarak görevlendirildiği anlaşılmaktadır. Ancak bunlara toplamda günlük olarak iki akçe ücret ödeniyordu. Daha sonraki yıllarda sadece bir kişinin görevlendirildiği bu vazifeye ödenen günlük ücret de genelde bir buçuk akçeydi (Bkz. Tablo-2).

10 Ali vefat edince oğlu Abdullah bu görevlere getirilmiştir VGMA, HD, 1098:303.

11 Abdullah görevden alınarak Seyyid Mehmed'in ataması yapılmıştır VGMA, HD, 1098:304.

12 Seyyid Abdullah görevden alınarak Mustafa atanmıştır VGMA, HD, 1128:206.

13 Seyyid Abdullah görevden alınarak Osman atanmıştır VGMA, HD, 1128:206.

14 Abdullah üzerinden bu vazifeleri haksız yere alan Mustafa ve Osman'ın azledilerek tekrardan 1732 yılında Abdullah caminin imamı ve hatibi olarak atanmış ve 1735 yılında da berat kaydı yenilenmiştir VGMA, HD, 1105:143.

15 Seyyid Abdullah'tan boşalan kadroya oğlu Seyyid Osman atanmıştır VGMA, HD, 1104:206.

16 Osman'ın vefatı sebebiyle Seyyid Abdul Rezzak atanmıştır VGMA, HD, 1104:206.

17 Seyyid Abdul Rezzak vefatı sebebiyle oğlu Osman atanmıştır VGMA, HD, 1103:182.

Tablo 2: Müezzin Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
İsmail	3 akçe	1693	VGMA, HD, 1098:303
Abbas ve İsmail	2 akçe	1697	VGMA, HD, 1140:618
Ahmed ¹⁸	3 akçe	1731	VGMA, HD, 1105:143
Ömer	1,5 akçe	1735	VGMA, HD, 1105:143
Molla Ömer	1,5 akçe	1757-59	VGMA, HD, 1103:182
Ebubekir ¹⁹	1,5 akçe	1759	VGMA, HD, 1103:182
Hüseyin ²⁰	1,5 akçe	1763	VGMA, HD, 1101: 88
Hasan	1,5 akçe	1774	VGMA, HD, 1216:247
Ebubekir	1,5 akçe	1778	VGMA, HD, 1216:247
Mehmed Emin ²¹	1,5 akçe	1818	VGMA, HD, 555:266

4.1.3. Sermahfil

Müezzin başının yardımcısı olan bu görevliler sarayda da istihdam ediliyorlardı. Bu vazifeye sesi güzel musiki bilgisi olan ve sarayda itibar kazanmış kimseler tayin edilmekteydi. Müezzinler mahfil denilen ayrı ve yüksek bir yerde oturdukları için bu ismi almıştır (Pakalın, 1983: 187).

Bu görevli saraydaki ibadethanenin dışındaki camilerde de rastlamak mümkündür. Nitekim Pitan Bey Camisi'nde sermahfil olarak görevlendirilen bir personel vardı. Diğer görevlendirmelerde olduğu gibi bu görev genelde babadan oğula intikal ediyordu. Mesela 1696 yılında sermahfil olan Osman görevini oğlu Muhammed'e bırakmıştır (VGMA, HD, 1140:618). 1732 yılında ise Seyyid Osman vazifesini oğlu Seyyid İsmail'e devretmiştir (VGMA, HD, 1105:143). Seyyid İsmail'in 1740 yılında vefat etmesi üzerine sermahfil olarak oğlu Seyyid Yasin atanmıştır (VGMA, HD, 1105:143). Seyyid Yasin bu görevi uzun yıllar sürdürmüş olmalıdır. Zira arada başka bir atama kaydı yok ise 1765 yılına kadar bu görevi devam ettirmiştir. Ancak ticaretle uğraşıp görevini aksattığı için aynı yıl görevden alınarak yerine aile fertlerinden biri olmayan Hafız Mehmed atanmıştır (VGMA, HD, 1101:88). Mehmed 1775 yılında görevinin başında bulunuyordu (VGMA, HD, 1216:247).

Sermahfil vazifesini yürütenlere günlük bir akçe ücret ödeniyordu. Ödenen bu ücrette uzun yıllar bir değişiklik olmamıştır (Bkz. Tablo-3).

Tablo 3: Sermahfil Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
Muhammed	1 akçe	1696	VGMA, HD, 1140:618
Seyyid İsmail	1 akçe	1732	VGMA, HD, 1105:143
Seyyid Yasin	1 akçe	1740	VGMA, HD, 1105:143
Hafız Mehmed	1 akçe	1765-75	VGMA, HD, 1101: 88; VGMA, HD, 1216:247

4.1.4. Muarrif

Cami ve tekkelerde hayır sahiplerinin isimlerini hayırla anan görevliler için kullanılan bir tabir olup bu vazife daha çok derviş ve müezzinler tarafından yerine getirilmekteydi (Pakalın, 1983: 552). Fakat Pitan Bey Camisi'nde müezzinlerin haricinde hususi bu iş için bir vazifeli tayin edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim 1693 yılında camide muarrif olarak İbrahim adında birinin ataması yapılmıştır. Bu vazifeyi İbrahim 1700 yılında da devam ettiriyordu (VGMA, HD,

18 İsmail görevini oğlu Ahmed'e bırakmıştır VGMA, HD, 1105:143.

19 Ahmed erkek evlat bırakmadan vefat edince göreve kardeşinin oğlu Ebubekir atanmıştır VGMA, HD, 1103:182.

20 Ömer vefat edince boşalan kadroya Ömer'in oğlu Hüseyin atanmıştır VGMA, HD, 1101: 88.

21 Hüseyin vefat edince oğlu Mehmed Emin'in ataması yapılmıştır VGMA, HD, 555:266.

1098:303,304). Daha sonraki yıllarda caminin muarrifi olarak Osman isminde biri görevlendirilmiştir. Fakat Osman 1718 yılında vefat etmiş ve boşalan kadroya İsmail adında birinin atması yapılmıştır (VGMA, HD, 1116:158). Sonrasında ise İbrahim adında başka biri bu vazifeye getirilmiş olup, oda 1732 yılında vefat edince oğlu Süleyman bu göreve atanmıştır (VGMA, HD, 1105:143). 1749 yılına ait bir belgeden ise Ahmed isminde birinin bu görevi yürüttüğü vefat emesiyle de Osman adında başka birinin atandığı anlaşılmaktadır (VGMA, HD, 1104:206). 1753 yılına kadar bu görevi sürdüren Osman bu tarihte vefat edince yerine Hüseyin adında birinin ataması yapılmıştır (VGMA, HD, 1104:206). Hüseyin de 1766 yılında ölünce görevi oğlu İsmail'e intikal etmiştir (VGMA, HD, 1101: 88).

Maariflerin aldığı günlük ücret bir ve iki akçe arasında değişmekteydi. Ancak genel de günlük olarak bunlara bir akçe ücret ödeniyordu (Bkz. Tablo-4).

Tablo 4: Muarrif Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
İbrahim	1 akçe	1693-1700	VGMA, HD, 1098:303,304
İsmail	2 akçe	1718	VGMA, HD, 1116:158
Süleyman	1 akçe	1732	VGMA, HD, 1105:143
Osman	2 akçe	1749	VGMA, HD, 1104:206
Hüseyin	1 akçe	1753	VGMA, HD, 1104:206
İsmail	1 akçe	1766	VGMA, HD, 1101:88

4.1.5. Tesbihhan

Piltan Bey Camisi çalışanları arasında bulunan bu görevliye diğer pek çok camide rastlamak mümkün değildir. Adından anlaşılacağı üzere namazdan sonra bugün müezzinlerin yaptığı gibi cemaate topluca tesbih çektirip, dua ettirmenin bu görevlinin sorumluluğunda olduğunu söylenebilir. Tesbihhanlık görevinde bulunanlar aynı zamanda cüzhanlık, müremmi, ferraş veya kayımlık görevlerini de üstleniyorlardı. Tesbihhanlık dışında yapılan her bir vazife için ayrı ücret ödeniyordu. Tesbihhanlara verilen ücret ise genelde bir akçeydi.

Tablo 5: Tesbihhan Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
Seyyid Aziz	1 akçe	1700	VGMA, HD, 1098:303
Seyyid Ebubekir	1 akçe	1719	VGMA, HD, 1116:158
Seyyid Ebubekir ¹³	1 akçe	1730-32	VGMA, HD, 1139:306; VGMA, HD, 1105:143
Seyyid Ömer	1 akçe	1736	VGMA, HD, 1105:143
Seyyid Hasan	2 akçe	1741	VGMA, HD, 1105:143
Ahmed	2 akçe	1742	VGMA, HD, 1104:206
Ömer	1 akçe	1750	VGMA, HD, 1104:206
İbrahim	1 akçe	1753	VGMA, HD, 1104:206
Seyyid İbrahim ¹⁴	1 akçe	1756	VGMA, HD, 1103:182
Hüseyin	1 akçe	1764	VGMA, HD, 1101: 88
Seyyid İskender	1 akçe	1770	VGMA, HD, 1114:114
Seyyid Vasi	1 akçe	1775	VGMA, HD, 1147:175
Seyyid Osman ve Mehmed ¹⁵	1 akçe	1819	VGMA, HD, 555:266

22 Taşçakarlı oğlu Ömer görevden azledilerek Ebubekir atanmıştır VGMA, HD, 1139:306; VGMA, HD, 1105:143.

23 İbrahim terk-i hizmet ettiği gerekçesiyle vazifeye İbrahim adında başka biri atanmıştır VGMA, HD, 1103:182.

24 Seyyid İskender erkek evlat bırakmadan vefat edince tesbihhanlık ve cüzhanlık görevlerine kardeşleri Seyyid Osman ve Seyyid Mehmed'in ataması yapılmıştır VGMA, HD, 555:266.

4.1.6. Cüzhan

Osmanlı'da selatin camilerinde cüzhan ismi verilen görevliler namazlardan önce Kur'an'dan birer cüz okurlardı. Bu camilerde cüzhanlar için müstakil kürsüler vardı. Vaiz kürsülerine nispeten daha küçük olan bu kürsüler genellikle iki duvar arasına yerleştirilirdi. (Önkal vd. 1993:55). Piltan Bey camisinde genelde birden fazla kişinin cüzhan olarak istihdam edildiği görülmektedir. Mesela 1693 yılında camide Mehmed ve İsmail adında iki cüzhan bulunmaktaydı. Bunlara her bir vazife için ayrı ayrı günlük bir akçe ücret ödeniyordu (VGMA, HD, 1098:304). Yine 1743 yılında Musa ve Hamza adlı kişilerin bu görevi yürüttükleri anlaşılmaktadır (VGMA, HD, 1104:206). Diğer taraftan camide cüzhanlık görevini yürüten bazı kişilerde bu işin dışında farklı görevler üslenerek ek ücret aldıkları da oluyordu. Nitekim 1719 yılında cüzhanlık görevini günlük bir akçe ücret karşılığında yürüten Seyyid Ebubekir aynı zamanda caminin tesbihhanlık görevini de günlük iki akçe ücret karşılığında yaptığı görülmektedir (VGMA, HD, 1116:158). 1764 yılında ise cüzhanlık ve tesbihhanlık vazifesinde bulunan Seyyid İbrahim'in vefat etmesi sebebiyle Seyyid Hüseyin adında biri ayrı ayrı her bir vazife için günlük bir akçe ile bu görevlere atanmıştır (VGMA, HD, 1101:88). Cüzhanlara, 17. yüzyılın sonlarından 19. yüzyılın başlarına kadar genelde bir akçe ücret ödenildiği görülmektedir (Bkz. Tablo-6).

Tablo 6: Cüzhan Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
Hüseyin	1 akçe	1691	VGMA, HD, 1098:303
İsmail	1 akçe	1693	VGMA, HD, 1098:304
Mehmed	1 akçe	1693	VGMA, HD, 1098:304
İsmail	1 akçe	1696	VGMA, HD, 1140:618
Muhammed	1 akçe	1697	VGMA, HD, 1140:618
Ebubekir	Nim akçe	1703	VGMA, HD, 1098:303
Ömer	1 akçe	1704	VGMA, HD, 1098:303
Eyüp	1 akçe	1705	VGMA, HD, 1098:303
Mustafa	1 akçe	1705	VGMA, HD, 1098:303
Seyyid Yusuf	1 akçe	1705	VGMA, HD, 1098:304
Seyyid Ebubekir	1 akçe	1719	VGMA, HD, 1116:158
Abdullah	1 akçe	1725	VGMA, HD, 1119:363
Musa	1 akçe	1726	VGMA, HD, 1091:239
İbrahim	1 akçe	1741	VGMA, HD, 1105:143
Hamza	1 akçe	1743	VGMA, HD, 1104:206
Musa	1 akçe	1743	VGMA, HD, 1104:206
Hüseyin	1 akçe	1750	VGMA, HD, 1104:206
Ahmed	1 akçe	1753	VGMA, HD, 1104:206
Hüseyin ²⁵	1 akçe	1753	VGMA, HD, 1104:206
Hamza	1 akçe	1755	VGMA, HD, 1103:182
Hüseyin	1 akçe	1757	VGMA, HD, 1103:182
Molla Hüseyin	1 akçe	1758	VGMA, HD, 1103:182
Hamza	1 akçe	1759	VGMA, HD, 1103:182
Hüseyin	1 akçe	1764	VGMA, HD, 1101: 88
Seyyid Halil	1 akçe	1765	VGMA, HD, 1101: 88
Seyyid İskender	1 akçe	1770	VGMA, HD, 1114:114
Hamit	1 akçe	1774	VGMA, HD, 1216:247
Seyyid Vasi	1 akçe	1775	VGMA, HD, 1147:175
Ali	1 akçe	1775	VGMA, HD, 1147:175
Mustafa	1 akçe	1779	VGMA, HD, 1147:175
Ebubekir	1 akçe	1781	VGMA, HD, 1147:175
Seyyid Hasan	1 akçe	1786-87	VGMA, HD, 1113:200
Seyyid Ahmed	1 akçe	1794	VGMA, HD, 558: 47
Seyyid Halil	1 akçe	1794	VGMA, HD, 558: 47
Seyyid Osman	1 akçe	1819	VGMA, HD, 555:266
Seyyid İsmail	1 akçe	1827	VGMA, HD, 556:185

25 Ahmed vefat edince Hüseyin'in ataması yapılmıştır VGMA, HD, 1104:206.

4.1.7. Mevlithan

Hz Muhammed'e (s.a.s) duyulan derin muhabbetten dolayı Osmanlıda döneminde mevlit okunmasına büyük önem veriliyordu. Öyle ki Osmanlı toplumunda mevlit okutmak için çok sayıda mevlit vakıfları mevcuttur. Böylece insanlar kurdukları bu vakıflarla mevlit okumasını kendi hayatlarıyla sınırlamayıp ebedileştirmek istemişlerdir (Karataş, 2017: 32).

Kiğı'da da peygambere duyulan büyük muhabbetten dolayı şehrin en büyük camisi olan Piltan Bey Camisi'nde mevlit okuması için bir görevli vazifelendirilmiştir. Mevlithan olarak adlandırılan bu görevliyle alakalı hurufat defterlerinde sadece bir kayda rastlanmıştır. 1743 yılına ait belgede mevlithan olarak görev yapan Süleyman adlı kişinin vefatı sebebiyle bu vazife için günlük bir akçe ücretle Ahmed adında birinin atandığı görülmektedir (VGMA, HD, 1104:206).

4.2. Piltan Bey Camisi Vakfının İdari İşlerini Yürüten Personel

4.2.1 Mütevellî

Cami vakfının idaresinden sorumlu olan mütevellînin yoğun bir iş yükü ve ağır sorumlulukları vardı. Öyle ki vakıf işlerinin usulüne uygun yapılması, vakıf personelinin atanması ile bunların maaşlarının zamanında ödenmesi, vakfiye şartlarına göre hizmet binalarının bakım ve onarımı ve vakıf çalışanlarının görevlerini gereği gibi yapmalarının sağlanması mütevellînin kontrolünde gerçekleşiyordu. Ayrıca vakfa ait gayrimenkullerin kiraya verilmesi, vakıf gelirlerinin toplanması, gerekli harcamaların yapılması ve vakfın gelir ve giderlerinin yılsonu hesaplarının tutularak ilgili makamlara verilmesi de mütevellînin gözetiminde yapılmaktaydı (Öztürk, 2006: 217-219).

Mütevellîlerin atamalarında belirleyici en önemli husus vakıf kurucuları tarafından konulan şartlardı. Vakfiye metninde mütevellîlerin adları belirlenerek kaydediliyordu. Yapılan atamalar da vakfiye şartlarına uygun bir şekilde olmak zorundaydı. Dolayısıyla vakfiye sahibi bizzat kendisini vakfa mütevellî olarak atayabilir ve kendisinden sonra da bu göreve öncelikle kendi çocuklarından birinin ya da yakın akrabalarından her hangi birinin getirilmesini isteyebilirdi. Bu çerçevede mütevellî atamaları vakfiye şartlarına uygun olarak kadı veya naip tarafından verilen arzlar üzerine merkezde düzenlenen berat vasıtasıyla gerçekleştirilirdi. Ancak bu atamaların haricinde padişah fermanları ile yapılan görevlendirmeler de vardı (Özkaya, 2010: 79; Uzun, 2017: 110-111).

Piltan Bey Camisi vakfının idaresi için görevlendirilen mütevellîlerin atamaları da soya dayalı olarak gerçekleştirilmekteydi (VGMA, HD, 1098:303). Genelde vakıf idaresi bir kişinin sorumluluğu altında olmasına karşın birden fazla kişinin de aynı anda bu görevi yürüttükleri oluyordu. Nitekim 1693 ve 1700 yılında günlük iki akçe ücret karşılığında İsmail ve Abbas adlı kişilerin bu görevi birlikte yaptıkları anlaşılmaktadır (VGMA, HD, 1098:303, 304). Bu durum ise vazifenin babadan evladına intikal etmesiyle açıklanabilir.

Piltan Bey Camisi'nde mütevellîlik vazifesini yürüten bir kısım görevlilerden vakfi zarara uğratanlar da vardı. Bu kişilerin görevlerinin sonlandırılmasında ve yeni vazifelilerin atanmasında kadı en önemli role sahipti. Mesela 1716 yılına ait bir belgeden anlaşıldığına göre mütevellîlik görevini yürüten Bekir cami vakfını harab ettiği gerekçesiyle kadı Seyyid Ali merkeze arz sunmuş ve yapılan tahkikat neticesinde bu kişi görevden uzaklaştırılarak yerine Mehmed adında biri getirilmiştir (VGMA, HD, 1116:158). Diğer camisi çalışanlarında olduğu gibi mütevellîlere ödenen günlük ücrette de uzun bir süre değişiklik olmamıştır. Bunlara yaptıkları hizmet karşılığında iki akçe ödenmiştir (Bkz. Tablo-7).

Tablo 7:Mütevelli Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
Mustafa	-	1692	VGMA, HD, 1098:303
Abbas ve İsmail	2 akçe	1693-1700	VGMA, HD, 1098:303-304
İsmail ²⁶	2 akçe	1701	VGMA, HD, 1098:303
Mustafa ²⁷	2 akçe	1701	VGMA, HD, 1098:303
İsmail	2 akçe	1703	VGMA, HD, 1098:303
Mustafa	2 akçe	1704	VGMA, HD, 1098:303
Ebubekir ²⁸	2 akçe	1716	VGMA, HD, 1116:158
Mehmed ²⁹	2 akçe	1716	VGMA, HD, 1116:158
Halil ³⁰	2 akçe	1776	VGM. Defter 260/20
Hüseyin ³¹	2 akçe	1779	VGM. Defter, 262/21

4.2.2. Kâtip

Kâtipler, vakıf gelir ve giderlerini kayıt altına alıp bunları himaye etmekle sorumluydular. 1741 yılına ait bir belgeden anlaşıldığına göre Piltan Bey Camisi Vâkıfında bir kâtibeye ihtiyaç vardı. Bu suretle vakfa ait nakit ve kira gelirleri ile vakıf bahçelerindeki mahsullerin kaydı tutularak vakfın zarara uğratılmasının önüne geçilmesi amaçlanıyordu. Dönemin Kiği kadısı olan Osman bu iş için Hüseyin adında birini uygun görmüş ve Hüseyin'in bu göreve getirilmesi için merkeze bir arzuhal göndermiştir. Bunun üzerine merkez günlük iki akçe ücret karşılığında vakfa kâtip olarak Hüseyin'in atandığına dair berat kaydı düzenlenmiştir (VGMA, HD, 1105:143). Ayrıca 1797 yılında da kâtiplik görevini yürüten Seyyid İsmail adlı kişinin vefat etmesi üzerine yerine oğlu Halil bu göreve getirilmiştir (VGMA, HD, 552:269).

Tarihi belli olmayan başka bir belgede ise günlük iki akçe ile kâtiplik görevini yürüten Seyyid Halil adlı kişinin, validesinin yanına giderek katırcılık mesleğini icra etmesi nedeniyle kâtiplik görevini ihmal ettiği anlaşılmaktadır. Bunun üzerine Seyid Halil bu vazifeden alınarak yerine Seyyid Ebubekir'in ataması yapılmıştır (BOA. EV. MH. 148/490). Bu belgelerin haricinde Piltan Bey Camisi'nde kâtiplik görevi ile alakalı başka bir belgeye rastlanılmamıştır.

4.2.3. Cabi

"Mal ve haraç toplamak" anlamındaki Arapça "cebee" kökünden türetilen cabi, Osmanlıdan önceki İslam ve Türk devletlerinde vergi ve haraç toplayan vazifeliler için kullanılan bir unvan iken Osmanlı'nın erken devirlerinden itibaren daha çok vakıf gelirlerini toplayan görevliler için kullanılan bir unvan olmuştur. Genelde orta büyüklükteki vakıflara bir cabi görevlendirildi. Ancak bazen birbirine yakın iki veya daha fazla vakfın gelirlerini toplamak için de bir cabinin vazifelendirildiği oluyordu (İpşirli, 1992: 529-530).

Piltan Bey Camisi'nde cabilik vazifesini elden etmek için kıyasıya bir rekabet vardı. Vazifede bir aksaklık görülmemesine rağmen görevi elde etmek için karşılıklı hak iddiaları neticesinde atama ve aziller yapılmaktaydı. Bu sebeptendir ki bu görev sıklıkla el değiştirmekteydi. Mesela 1697 yılında bu görev Osman'ın hakkı olmasına karşın Ömer adında biri bu göreve getirildiği için bu kişi azledilerek Osman'ın ataması yapılmıştır (VGMA, HD, 1140:618). Aynı şekilde 1700 yılına ait bir kayıta cabilik görevini Mehmed üzerinde iken haksız bir şekilde Seyyid Ebubekir tarafından alındığı iddia edilerek Mehmed'in göreve iade edildiği anlaşılmaktadır (VGMA, HD, 1098:303). Fakat 1701 yılına ait başka bir belgede ise cabilik görevi Seyyid Ebubekir'in *eban'an-cedd* üzerinde olduğu ve daha önce bu göreve atanan Osman ve Mehmed adlı kişilerin bu göreve hakları olmadığı halde getirildiği bundan dolayı Seyyid Ebubekir'in yeniden cabi olarak atandığını öğrenmekteyiz (VGMA, HD, 1098:303). Daha sonraki yıllarda da bu va-

26 Mustafa adlı kişi görevi İsmail üzerinden haksız yere aldığı için azledilerek İsmail'in görevi iade edilmiştir (VGMA, HD, 1098:303).

27 Mustafa'da haksız yere görevden alındığı iddiasıyla göreve iade edilmiştir (VGMA, HD, 1098:303).

28 Ebubekir'in berat zayıden yenilenmiştir (VGMA, HD, 1116:158).

29 Ebubekir görevden alınarak Mehmed atanmıştır (VGMA, HD, 1116:158).

30 VGM. Defter 260/20.

31 Seyyid Ahmed kendi rızasıyla görevi Hüseyine feragat etmiştir (VGM. Defter, 262/21).

zifeyi elde etmek için kıyasıya rekabetin devam ettiği anlaşılmaktadır (VGMA, HD, 1116:158; 1098:303,304).

Karşılıklı hak iddiası neticesinde vazifeden el çektirmenin haricinde dolandırıcılıktan ve yaşlandığı için işin sorumluluklarını yerine getirmekten aciz olmak gibi gerekçelerden dolayı da görevden almalar oluyordu. Mesela 1711 yılında vakfın cabisi Mehmed *hain* olduğu iddiasıyla görevden alınmış yerine Ebubekir atanmıştır (VGMA, HD, 1098:303). 1753 yılına ait başka bir belgede ise câbi olarak görev yapan Ahmed'in bu hizmeti yerine getiremeyecek kadar yaşlanmasından dolayı Abdullah isminde birinin câbi olarak atandığı anlaşılmaktadır (VGMA, HD, 1104:206).

18. yüzyıl boyunca vakıfta görevli cabilere verilen günlük ücrette bir değişiklik olmamıştır. Diğer vakıf çalışanlarında görüldüğü gibi bunların maaşları da genellikle günlük iki akçeydi (Bkz. Tablo-8).

Tablo 8: Câbî Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
Osman	1 akçe	1697	VGMA, HD, 1140:618
Mehmed	2 akçe	1700	VGMA, HD, 1098:303
Seyyid Ebubekir	2 akçe	1701	VGMA, HD, 1098:303
Mustafa	2 akçe	1702	VGMA, HD, 1098:303
Osman	2 akçe	1703	VGMA, HD, 1098:303
Mehmed	2 akçe	1704	VGMA, HD, 1098:303
Seyyid Ebubekir ²³	2 akçe	1704	VGMA, HD, 1098:303
Osman ²⁴	1 akçe	1705	VGMA, HD, 1098:304
Mehmed	2 akçe	1705	VGMA, HD, 1098:304
Ebubekir	2 akçe	1711	VGMA, HD, 1116:158
Mehmed	2 akçe	1717	VGMA, HD, 1116:158
Seyyid Numan	2 akçe	1718	VGMA, HD, 1116:158
Ebubekir ²⁵	2 akçe	1718	VGMA, HD, 1098:304
Mehmed ²⁶	2 akçe	1718	VGMA, HD, 1116:158
Hasan ²⁷	2 akçe	1720	VGMA, HD, 1116:158
Ebubekir ²⁸	2 akçe	1720	VGMA, HD, 1116:158
Ahmed ²⁹	2 akçe	1720	VGMA, HD, 1116:158
Hasan ³⁰	2 akçe	1725	VGMA, HD, 1119:363
Ahmed ³¹	2 akçe	1741	VGMA, HD, 1105:143
Abdullah ³²	2 akçe	1753	VGMA, HD, 1104:206
İbrahim ³³	2 akçe	1753-57	VGMA, HD, 1104:206; VGMA, HD, 1103:182
Abdullah ³⁴	2 akçe	1758	VGMA, HD, 1103:182
Şeyh İbrahim	2 akçe	1775	VGMA, HD, 1115:214
Seyyid Mehmed	2 akçe	1819	VGMA, HD, 555:266

32 Mehmed görevden azledilerek 1704 yılında Seyyid Ebubekir'in ataması yapılmıştır (VGMA, HD, 1098:303).

33 Ebubekir görevden alınarak Osman atanmıştır (VGMA, HD, 1098:304).

34 Seyyid Numan görevden alınarak Ebubekir atanmıştır (VGMA, HD, 1116:158).

35 Ebubekir azledilerek Mehmed'in ataması yapılmıştır (VGMA, HD, 1116:158).

36 Mehmed vefat edince oğlu Hasan atanmıştır (VGMA, HD, 1116:158).

37 Vefat eden Mehmed'in oğlu Hasan görevden alınarak sâhibü'l-evvel Ebubekir görevlendirilmiştir (VGMA, HD, 1116:158).

38 Ebubekir görevden alınarak Ahmed'in ataması yapılmıştır (VGMA, HD, 1116:158).

39 Ahmed görevden azledilerek Hasan atanmıştır (VGMA, HD, 1119:363).

40 Ahmed'in berati yenilenmiştir (VGMA, HD, 1105:143).

41 Ahmed yaşlandığı için Abdullah görevlendirilmiştir (VGMA, HD, 1104:206).

42 Abdullah mahlûlünden İbrahim atanmıştır. İbrahim'in berati 1757 yılında da yenilenmiştir (VGMA, HD, 1104:206; VGMA, HD, 1103:182).

43 İbrahim görevden alınarak Abdullah'ın ataması yapılmıştır (VGMA, HD, 1103:182).

4.2.4. Kayyım

Sözlükte “bir işi yerine getiren, üstlenen kimse” anlamına gelen kayyım kelimesi, vakıf mütevellisi ve camilerin temizlik işlerini yapan vazifeli anlamında da kullanılmaktadır. Mütevellinin emrinde çalışan bu görevli vakıf malında tasarruf yetkisi olmayıp sadece bu malları gözetip korumakla yetkiliydi. Mütevellinin görevini kötüye kullanması veya görevinin üstesinden gelememesi ya da görevi bırakıp ortadan kaybolması gibi nedenlerden dolayı kadı tarafından vakıf işlerinin aksamaması için bir kayyım atanırdı (Özmel, 2002: 107-108).

Piltan Bey Cami vakfında kayyımlık görevini üstlenenler ayrıca tesbihhanlık ve müremmilik gibi vazifeleri de yürütüyorlardı. Yaptıkları her bir vazife için de kendilerine ayrı ayrı ücret ödeniyordu. Kayyımlık vazifesi için ödenen günlük ücret bir akçeydi (VGMA, HD, 1091:239; 1139:306; 1105:143). 1725 yılında cami vakfının kayyımı olan Musa görevini bırakıp başka bir diyara gidip orada sakin olunca bu göreve Ömer adında biri atanmıştır (VGMA, HD, 1091:239). Ancak daha sonraki süreçte Ömer ve Ebubekir’in bu görev için karşılıklı hak iddia etmelerinden dolayı bunlar arasında vazife el değiştirmiştir. 18. yüzyılın ilk yarısında camide bu görevi yürütenlere günlük bir akçe ücret veriliyordu (Bkz. Tablo-9).

Tablo 9: Kayyım Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
Seyyid Ömer	1 akçe	1725	VGMA, HD, 1091:239
Ebubekir ⁴⁴	1 akçe	1730	VGMA, HD, 1139:306
Ebubekir ⁴⁵	1 akçe	1732	VGMA, HD, 1105:143
Seyyid Ömer ⁴⁶	1 akçe	1736	VGMA, HD, 1105:143

4.3. Caminin Bakım Onarım ve Temizlik İşleriyle İlgilenen Personel

4.3.1. Ferraş

Osmanlıda ferraş; cami, mescit, medrese han, hamam gibi vakıf binalarının temizliğiyle ilgilenen personel için kullanılan bir unvandı. Bu görevliler vakıf binalarının temizliğinden sorumlu olup, kilim, halı ve hasır gibi eşyaları serip toplama hizmetlerini yerine getiriyorlardı. Özellikle büyük ve orta dereceli vakıflarda rastlanan bu görevlinin caminin hela ve diğer bölümleriyle alakalı temizlik işleriyle ilgileniyordu. Vakıf binalarının her türlü temizlik işleriyle ilgilenen bu görevlilerin, vakıf personelleri arasında bulunan müezzin, bevrap ve özellikle de kayyımlarla aralarında belli bir iş bölümü olduğu görülmektedir (Yazıcı, İpşirli, 1995: 408-409).

Piltan Bey Camisi’nin temizlik işleriyle ilgilenen Hüseyin görevini bırakınca 1697 yılında bu vazifeye Yusuf atanmıştır (VGMA, HD, 1140:618). Ancak daha sonraki yıllarda Yusuf ve Seyyid Aziz’in karşılıklı hak iddiaları neticesinde bu vazife el değiştirmiştir. Piltan Bey Camisi vakfından ferraşlara takdir edilen günlük ücret ise bir akçeydi (Bkz. Tablo-8). Piltan Bey Camisi’nde ferraşlık ile alakalı fazla bir atama kaydına rastlanmaması bu vazife ile ilgili işlerin camideki diğer personeller tarafından yerine getirildiğini göstermektedir.

Tablo 10: Ferraş Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
Yusuf	1 akçe	1697	VGMA, HD, 1140:618
Seyyid Aziz	1 akçe	1700	VGMA, HD, 1098:303
Yusuf	1 akçe	1702	VGMA, HD, 1098:303
Mustafa ⁴⁷	1 akçe	1718	VGMA, HD, 1116:158

44 Ömer görevden alınarak Ebubekir atanmıştır (VGMA, HD, 1139:306).

45 Ömer görevden alınarak Ebubekir atanmıştır (VGMA, HD, 1105:143).

46 Kusuru olmadığı halde görevden alınan Seyyid Ömer’in vazifesi (Ebu)bekir görevden azledilerek iade edilmiştir (VGMA, HD, 1105:143).

47 Yusuf görevden alınarak Mustafa’nın ataması yapılmıştır (VGMA, HD, 1116:158).

4.3.2. Müremmim

Vakıf binalarının bakım ve tamiriyle ilgilenen bu görevli (Söylemez, Tunç, 2018: 79) Piltan Bey Camisi'nde farklı vazifeleri de yerine getiriyordu. Bu çerçevede Müremmimlik görevini yürüten bazı kişiler aynı zamanda müessesede kayımlık veya tesbihhanlık görevlerini de üstlenmişlerdi (VGMA, HD, 1139:306; 1105:143). Müremmimlik vazifesi için takdir edilen günlük ücret ise iki akçeydi.

Tablo 11: Müremmim Atamaları ve Ücretleri

Görevli	Günlük Ücret	Tarih	Arşiv Kaynağı
Bekir	1 akçe	1697	VGMA, HD, 1140:618
Ebubekir	2 akçe	1730-32	VGMA, HD, 1139:306; VGMA, HD, 1105:143
Seyyid Ömer	2 akçe	1736	VGMA, HD, 1105:143
Hasan	2 akçe	1741-42	VGMA, HD, 1105:143; VGMA, HD, 1104:206
Ömer	2 akçe	1750	VGMA, HD, 1104:206
İbrahim	2 akçe	1753	VGMA, HD, 1104:206

Sonuç

Cami ve vakıflar yeni yerleşim birimlerinin oluşmasında ve İslam medeniyetinin teşekkülünde hayati önemi sahip kurumlar olmuştur. Nitekim Kiğı da, Kerek vadisi yamacında kurulan yeni yerleşim birimi Piltan Bey Camisi'nin etrafında oluşmuştur. Kiğı şehrinin en kadim yapılarından bir olan Piltan Bey Camisi Akkoyunlu döneminde Pilten Bey tarafından inşa edilmiştir. Osmanlı döneminde varlığını sürdüren cami bu dönemde de şehrin en büyük ibadethanesi olma özelliğini korumuştur.

Piltan Bey Camisi'nde hizmet veren çok sayıda çalışan vardı. Cami, cemaatinin ibadetlerini yerine getirmesinde sorumlu olan çalışanlar arasında en kıdemlileri imam ve hatipler olup, diğer çalışanlara nispeten bunlara daha yüksek bir ücret ödeniyordu. Bu ibadethanede imam ve hatiplerin haricinde cami çalışanları arasında müezzin, mevlithan, tesbihhan, sermahfil, muarrif ve cüzhan bulunuyordu

Müessesenin faaliyetini aksatmadan sürdürmesi için bir vakfı ve bu vakfın idari işlerini yürüten çalışanları bulunuyordu. Vakfın idaresi mütevellinin kontrolündeydi. İdari işlerde mütevelliyeye yardımcı olması için kayyım da görevlendiriliyordu. Vakıf gelir giderleri ve hesapların tutulması için cami vakfında bir kâtibin de vazifelendirildiği olmuştur. Bu idari personellerin haricinde vâkıfa ait gelirlerin toplanması için bir cabi de görev yapıyordu. Cami cemaatine ve vakfına hizmet veren bu personellerin haricinde caminin bakım ve temizliği ile binanın onarımından sorumlu olan ferraş ve müremmim de müessesede hizmet veriyordu.

Göreve getirilme sebepleri arasında vefat ilk sırada yer alıyordu. Vefattan sonra yapılan atamaların nedeni en fazla görevden alma suretiyle yapılıyordu. Görevden alınma sebeplerinin başında vakıf şartlarına aykırı usulsüz olarak yapılan atamalar yer alıyordu. Bundan dolayı camide görev elde etmek için adil olmayan bir rekabet yaşanıyordu. Ancak gerçek hak sahipleri merkeze müracaat etmeleri neticesinde bunların görevleri iade edilerek mağduriyetler gideriliyordu.

Çalışanlara verilen ücrette uzun yıllar bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Cami çalışanlarının ücretleri 18. yüzyıl boyunca genelde 1 ve 2 akçe arasında değişmekteydi. Caminin imam ve hatiplerine ise her iki vazife için toplamda 7 akçe ücret ödeniyordu.

Piltan Bey Camisinin faaliyetlerini aksatmadan sürdürebilmesi için Kiğı'ya bağlı bir kısım köy

ve mezraların öşür geliri cami vakfına aktarılıyordu. Bu çerçevede Arnis adlı köyde devlete ait top aşarı hissesinin bir kısmı cami vakfına tahsis edilmiştir.

Balaban Bey Camisi olarak bilinen bu yapının neden bu isimle anıldığı bilinmemektedir. Fakat kaynaklarla teyit edilmemekle birlikte Piltan Bey'in lakabının Balaban olması sebebiyle caminin bu isimle de zikredildiği tahmin edilmektedir. Diğer taraftan Osmanlı son dönem kayıtlarında dahi camiye ait vakfiye kaydının tespit edilememesinden dolayı Vakıflar Genel Müdürlüğünce ibadethane Balaban Camisi olarak tescil edilmiştir.

Cami tarihi süreç içerisinde karşılaşmış olduğu doğal afetler nedeniyle birçok kez tamir görmüştür. Osmanlı döneminde yapılan onarımların bir kısmını cami duvarlarına yerleştirilen onarım kitabelerinden öğrenmekteyiz. En eski onarım kitabesinin de 1575-76 (Hicri 983) yılına ait olduğu tahmin edilmektedir. Cumhuriyet döneminde de bölgede yaşanan depremler nedeniyle caminin kullanılmayacak hale gelmiştir. Bu sebeple 1937 yılında yapılan restorasyon çalışmaları sonrasında yapının aslına uygun olarak inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Piltan Bey Camisi 2006 yılında yeniden restorasyon çalışmasına tabi tutulmuştur. Fakat bu yenilemenin aslına uygun yapılmadığı iddia edilmiştir. Nitekim 2015 yılında bölgede yaşanan depremde caminin zarar görmesi üzerine 2017 yılında başlatılan restorasyon çalışmasında yapı aslına uygun bir şekilde imar edilmek istenmiştir. Fakat yapılan bu restorasyon çalışmasının da caminin tarihi dokusuna uygun olarak yapılmadığı görülmektedir.

Piltan Bey Camisi tarihi dokusuna uygun olarak inşa edilmemişse de kadim bir geçmişe sahip olması ve tarihsel hafımıza sağladığı katkı göz önüne alındığında önemli bir eser olarak günümüzde varlığını sürdürmektedir.

Kaynaklar

1. Arşiv Kaynakları

1.1. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA)

Hurufat Defterleri (HD): 552, 555, 556, 558, 1091, 1098, 1101, 1103, 1104, 1105, 1113, 1114, 1115, 1116, 1119, 1128, 1139, 1140, 1147, 1216.

Vakıf Defterleri (VGM Defter): 260/20, 262/21.

1.2. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Evkâf Defterleri Mektubi Kalemî (EV. MKT.): 690/356, 755/290, 1847/157, 1850/238.

Evkâf Defterleri Muhâsebe Kalemî (EV. MH.): 148/490.

Evkâf Defterleri (EV. d.): 18840/18.

Şûrâ-yı Devlet Defteri (ŞD. d): 326-37/3.

1.3. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Yer: 30-10/192-316-10.

1.4. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi

Tapu Tahrir Defteri (TD): 126.

2. Araştırma ve İncelemeler

Baş, Yaşar (2011). "Kiğı Demir Madeni ve Humbarahanesi". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (Volume 6/4), 409-430.

Baş, Yaşar (2013). Kiğı Sancakbeyleri, Eşkıyalık ve Sosyal Düzeni Sağlama Çabaları (1514-1852) *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, (202), 55-88

Beydilli, Kemal (2000). "İmam", *DİA*, (22), 181-186.

Butasım, Nebi (2010). *Bingöl'deki Mimari Eserler*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

İpşirli, Mehmet (1992). "Câbî". *DİA*, (6), 529-530.

KARATAŞ, Ali İhsan (20117). "Osmanlı Toplumunda Mevlit Kandili ve Mevlit Vakıfları". *Diyanet Dergisi*, (323), 30-33.

Koç, Yunus (2004). " XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Kiğı Sancağı'nda İskan Ve Toplumsal Yapı". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 129-156.

Küçükbaşcı, Mustafa (2006). "Müezzin". *DİA*, (31) 491-496.

Önkal, Ahmet.-Bozkurt, Nebi (1993). "Cami", *DİA*, (7), 46-56.

Özkaya, Yücel (2010). *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Özmel, İsmail (2002). "Kayyım". *İA*, (25), 107-108.

Öztürk, Nazif (2006). "Mütevelli". *İA*, (32), 217-220.

PAKALIN, Mehmet Zeki (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. (2-3), İstanbul.

Sağlam, Nevzat (2008). "552 Nolu ve H. 1052/M.1642 Tarihli Maliyeden Müddever Deftere Göre Kiğı ve Köylerinde İskân ve Nüfus". *II. Bingöl Sempozyumu*. 295-346.

Soylu, Hasbi (2007). "Tarihte Önemi Azalan Yerleşmelere Bir Örnek Kiğı". *Doğu Coğrafya Der-*

gisi, (12/17), 87-110.

Söylemez, Faruk- Tunç, Muhammet Nuri (2017). 18 Yüzyılda Behisni'de Camiler ve Cami Görevlileri" *Sosyal Bilimler Dergisi*, (7/14), 60-87.

Uzun, Celalettin (2017). " Çemişgezek Süleymaniye Vakfı". *Vakıflar Dergisi*, (48), 105-122.

ÜNAL, Mehmet Ali (2011). *Osmanlı Tarih Sözlüğü*. İstanbul.

ÜNAL, Mehmet Ali (2015). "XVI. Yüzyılda Mazgird, Pertek ve Sağman Sancakbeyleri Pir Hüseyin Bey Oğulları". *Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (2), 239-265.

Yazıcı, Tahsin.- İpşirli, Mehmet (1995). Ferrâş". *DİA*, (12), 408-409.

Ekler

1- Resimler:

Resim 1. *Piltan Bey Camisi Kitabesi:* Târîh-i Kadîmî Rasseme haze'l-minber Emir-i a'zam Pilten Bey Zidet ma'deletuhu sene seman mi'e ve semaniyete aşere târîh-i cedîdî sene C. (1)243 (Demir, 2008: 46).

Resim 2. *Piltan Bey Camisi Onarım Kitabesi (Hicri 1183):* “Ya müfettihal ebvab iftah lena hayre'l-bab. Barekallahu ey Halil Bu harab olmuş kasaba Fi sene ...1183. Camisinin tarihini fa'ten faf cimed. Bânî-i hazel-bina halkına verdin ğına iyi ömür eyle beyan arayan çekmez ina” (Demir, 2008: 52).

Resim 3. *Piltan Bey Camisi Onarım Kitabesi (Hicri 1209): “İnnel-hasanate yüzhibne’s-seyyiat Etti cami’inin tamirin tezyîn-i ziverle Selamet-lillaha el bağlayarak Divanında Muhammed Mir-livâ-yı Kiği 12 Rabiulahir Sene 1209” (Demir, 2008: 53).*

Resim 4. *Caminin Restorasyon Sonrası Güney Cephesine Yerleştirilen Pencereler*

Resim 5. *Caminin Restorasyon Sonrası Doğu Cephesine Yerleştirilen Pencereler*

Kiğı Piltan (Pilten) Bey Camisi

Resim 6. Caminin Restorasyon Sonrası Batı Cephesine Yerleştirilen Pencereler

Resim 7. Camin Restorasyon Sonrası Kuzey Cephesinin Genel Görünümü

Resim 8. Caminin Minare Kapsı

Resim 9. Cami Minaresinin Genel Görünümü

Resim 10. Cami Kapısı

Resim 11. Camin Restorasyon Sonrası Genel Görünümü

Resim 12. *Kerek Hamamı Kalıntısı*

1-Belgeler:

Belge 1. Pilten Bey Caminin Onarılması İçin Dördüncü Umumi Müfettişliğine Gönderilen 25 Haziran 1937 Tarihli Yazı

T.C
BİNGÖL VİLAYETİ
Mektupçuluk kalemi

25/Haziran/937

Özel No. 36
Genel No. 2614
Şki 1

Öz ü : Vakfa aid binalar hak-
kında .

Dördüncü Umumi Müfettişliğe

Başbakanlık yüksek katından ve makamınızda tebliğ buyrulmuş 24/4/937 gün ve yazı işleri müdürlüğü 6/1386 sayılı x buyruğa karşılıktır:

Vilâyetimiz bölgesinde gerek imar ve gerekse satılması icab eden evkafa aid mebanî mevcut değildir.

Yalnız mülhak evkaf bütçesinden tahsisatı verilen x ve yer sarsıntısı hesabıyla 935 yılında harap olup halen aynı vaziyette bulunan ve 983 yılında yapıldığı divarındaki taşlar üzerinde yazı ve gösterilen tarihten anlaşılacak kiği kazası kasaba X merkezindeki (piltenbey) camisi hala harap ve yıkılmaya yüz tutmuştur.

Tarihi bir kıymete haiz bulunan bu caminin inşaatı x muvafık buyrulduğu takdirde tanzim ve ilişik olarak sunulan kroki ve keşifname muhteviyatı olan (4500) liralık tediye emrinin mahalline gönderilmesinin temin buyrulmasını üstün saygılarımla arz ederim.

G.

Vali

4798
1 Haziran 1937

22
33

DÖRDÜNCÜ UMUMİ MÜFETTİŞLİK
MALİYE MÜŞAVİRLİĞİ
389
1 Haziran 1937

030 10 192 316 10

Belge 2. Piltan Bey Caminin Aslına Uygun Bir Şekilde Onarılmasına Dair 20 Temmuz 1937 Tarihli Belge.

Dördüncü
UMUMİ MÜFETTİSLİK

20/ Temmuz/937

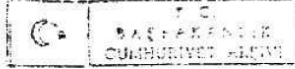
Maliye Müşavirliği

Özel No: 364

Genel No: 2834

Eki: 2

Özü: Bingöl vilâyetine ait evkaf binaları hakkındaki raporun gönderildiği H.

Başvekâlet yüksek makamına

25/Haziran/937 tarih ve 320/2355 sayılı tahriratımıza ektir.

Bu kerre Bingöl valiliğinden alınan rapor aynen bağlı olarak sunuldu. Bu vilâyet bölgesi dahilinde tarihi kıymeti haiz olduğu bildirilen (Piltanbey) camiinden maada vakıf bina olmadığı ve bununda harab olduğu ve tensib devletlerine iktiran ederse bağlı proje ve keşif varakası mucibince tamiri muvafık olacağı bildirilmektedir. Kıymeti tarihiyeyi haiz olan binaların muhafazası devletce umde ittihaz olduğundan bu camiinde şekli aslisini ve tarihi yazılarını muhafaza etmek şartıyla tamiri çok muvafık olacağı mutalaa kılınmaktadır.

Muktezasının emrû iradesi arz olunur.

m. a. s.

Dördüncü Umumi Müfettiş

Abdülhak

Vakıflar Umumî Müdürlüğüne

24.7.937

030 10 192.316.10

Y. Başvekâlet

27 Haziran 1937 - 7-937
1135
M. Başvekâlet
J. Başvekâlet

BASVEKÂLET EVKAFI
Tarih: 24.7.37
Nüfus: 5855
Lef: 2

3